

4.1. 1. Działania, jakie powinny być podejmowane w szkole w celu indywidualizacji nauczania

Zgodnie z regulacjami prawnymi MEN nauczyciele naszej szkoły mieli obowiązek indywidualizować pracę z uczniem na obowiązkowych i dodatkowych zajęciach edukacyjnych - zgodnie z potrzebami rozwojowymi i edukacyjnymi ucznia oraz jego możliwościami psychofizycznymi.

Tym samym, indywidualizacja procesu edukacyjnego w szkole stała się niezwykle istotna. Opiera się na dostrzeganiu przez nauczycieli różnic w rozwoju poszczególnych uczniów oraz dostosowaniem do tych różnic treści, metod i organizacji działań pedagogicznych i jest ściśle związana z różnorodnością uczniów i potrzebami edukacyjnymi każdego z nich wynikającymi z etapu rozwojowego na jakim się dany uczeń w danym momencie znajdował, jego potencjału, możliwości, trudności i specyfiki.

W szkole indywidualizacja powinna być stosowana przede wszystkim jako sposób pracy nauczycieli z każdym uczniem, w tym ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w każdym oddziale i na każdym zajęciach.

Nauczyciele powinni umożliwiać uczniom wybór sposobów osiągania celów i metod zdobywania wiedzy i umiejętności poprzez dostosowywanie tempa zajęć, metod i form pracy, tak by zarówno angażować każdego ucznia z osobna, jak i organizować pracę całej klasy.

Zastosowanie indywidualizacji wymaga od nauczyciela umiejętności zdiagnozowania potrzeb edukacyjnych ucznia, znajomości podstawy programowej, wiedzy metodycznej oraz – poza wiedzą o procesie kształcenia - wykazywania się w codziennej pracy różnymi umiejętnościami szczególnie wychowawczymi i społecznymi.

Obowiązkiem każdego nauczyciela jest:

- formułowanie dla uczniów wymagań edukacyjnych, które były niezbędne do uzyskania śródrocznych i rocznych ocen klasyfikacyjnych z obowiązkowych i dodatkowych zajęć edukacyjnych w oparciu o realizowany przez nauczyciela program, informowanie o tych wymaganiach uczniów oraz ich rodziców (prawnych opiekunów) na początku roku szkolnego,
- dostosowanie tych wymagań edukacyjnych do potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia objętego pomocą psychologiczno-pedagogiczną.

Aby jednak to było możliwe wychowawcy i nauczyciele powinni wcześniej przeprowadzić diagnozę potencjału i potrzeb uczniów (i na tej podstawie optymalnie dostosowywali opiekę i wsparcie).

W tym celu powinni dokonać:

1. Analizy dokumentów:

- a) dydaktycznych i szkolnych, w tym: testów kompetencji, sprawdzianów, egzaminów, dzienników lekcyjnych, dzienników zajęć pozalekcyjnych – kół zainteresowań, dzienników zajęć specjalistycznych, zawierających informacje o wynikach w nauce, frekwencji, preferowanych zainteresowaniach, uzdolnieniach, formach udzielanej pomocy psychologiczno-pedagogicznej, incydentalnych wydarzeniach z udziałem ucznia, kontaktach nauczycieli z rodzicami itp.;

- b) udostępnionych w szkole za zgodą rodzica, w tym: orzeczeń i opinii poradni psychologiczno-pedagogicznych i specjalistycznych (jeśli uczeń je posiadał), zawierających informacje o poziomie funkcjonowania ucznia w poszczególnych sferach rozwojowych, o stopniu przygotowania do nauki czytania, pisania, liczenia lub poziomie opanowania umiejętności szkolnych, o mocnych i słabych stronach ucznia, w tym zainteresowaniach oraz deficytach i trudnościach, wskazaniach do dalszej pracy;
- c) medycznych, w tym: zaleceń lekarzy pediatrów i specjalistów, które były zawarte w zaświadczeniach lekarskich i szpitalnych (za zgodą rodzica), procedur postępowania wobec ucznia z chorobą przewlekłą, znajdujących się w zasobach pielęgniarki szkolnej) itd.,
- d) wytworów uczniowskich – czyli spostrzeżeń poczynionych na podstawie np: prac przestrzennych, pisma, testu niedokończonych zdań, tekstów tworzonych swobodnie. Pomagały one w interpretacji stanu emocjonalno-społecznego ucznia, jego przeżyć, uczuć, pragnień, marzeń. Odzwierciedlały relacje interpersonalne między członkami rodziny ucznia, między uczniem a rówieśnikami oraz wskazywały poziom umiejętności wykonawczych (manualnych, estetycznych) autora pracy.

2. Powinni prowadzić rozmowy:

- a) indywidualne – z uczniem, rodzicami/opiekunami (dotyczące np.: stanu zdrowia ucznia, nastroju, zmian w jego zachowaniu, nawiązywania relacji z osobami dorosłymi i rówieśnikami, sukcesów i trudności, zainteresowań, motywacji do uczenia, preferowanych sposobów uczenia się w domu, spędzania wolnego czasu, stosowanego systemu nagród i kar, ustalonych zasad i norm oraz stopnia ich przestrzegania, długości i jakości czasu przeznaczanego dziecku przez rodziców itd.);
- b) z innymi nauczycielami pracującymi z dzieckiem, specjalistami (np. na temat wyników obserwacji pedagogicznej podczas bieżącej pracy, w tym postępów uczniów, braków i trudności, prezentowanych przez nich zachowań, relacji rówieśniczych, organizacji warsztatu pracy, skuteczności wdrożonych dostosowań i efektywności specjalistycznych form udzielanej pomocy psychologiczno-pedagogicznej itd.);
- c) z innymi osobami – w zależności od problemów ucznia, np.: kuratorami sądowymi, pracownikami socjalnymi, przedstawicielami policji.

3. Powinni przeprowadzać obserwacje zachowań uczniów, poznawali ich środowisko i sytuację rodzinną.

Prowadzone bieżące obserwacje – w różnych sytuacjach szkolnych – powinny być wnikliwe, systematyczne i szczegółowe, dawały wieloaspektowe rozpoznanie potrzeb i możliwości uczniów.

Informacje o uczniach nauczyciele gromadzi się podczas:

- zorganizowanych przez nauczyciela działań dydaktycznych w ramach wielostronnej aktywności na terenie szkoły (na zajęciach zintegrowanych oraz lekcjach przedmiotowych);
- zajęć organizowanych poza murami szkoły (podczas spacerów i wycieczek,
- olimpiad i zawodów sportowych, działań praktycznych na terenie ogrodów, zajęć w instytucjach kulturalno-oświatowych itp.);
- inicjowanych przez ucznia/wychowanka (np.: swobodnych zabaw, gier w grupie przedszkolnej, w grupie wychowawczej, w klasie, podczas przerw w szkole, na placu

zabaw, przy podejmowaniu czynności samoobsługowych, organizacyjnych, działań ukierunkowanych na pomoc, integrację, dzielenie się swoimi zainteresowaniami itp.);

- spotkań okolicznościowych i tematycznych w grupie przedszkolnej/grupie wychowawczej/klasie,
- uroczystości organizowanych dla całej społeczności przedszkola, szkoły lub placówki, prelekcji,
- warsztatów, spotkań z ciekawymi ludźmi;
- zajęć rozwijających zainteresowania i uzdolnienia wynikających z oferty przedszkola/szkoły/placówki.

Nauczyciele w prowadzonych przez siebie arkuszach obserwacji powinni odpowiadać m.in. na pytania:

- Czy uczeń jest w stadium myślenia konkretno-wyobrażeniowego (przedoperacyjnego), operacyjnego (konkretnego), czy abstrakcyjnego?
- Czy jego uwaga jest mimowolna, czy dowolna (jest procesem regulowanym czy samoregulowanym)?
- Czy jego pamięć ma charakter dowolny, czy logiczny?
- Czy w ramach percepcji uczeń dokonuje rozpoznawania, rozróżniania, czy może już kategoryzowania?
- Czy przejawia gotowość do pracy w grupie?
- Czy potrafi kontrolować swoje emocje?
- Czy poszukuje nowych wyzwań?
- Czy podejmuje się rozwiązywania zadań samodzielnie, czy oczekuje pomocy?
- Czy kieruje się motywacją zewnętrzną w działaniach, czy swoją aktywność postrzega już jako własną potrzebę?

Arkusze obserwacyjne gromadzone są w teczkach indywidualnych uczniów – każdemu z uczniów wychowawca założył taką teczkę.

4. Planując i realizując proces edukacji i wychowania nauczyciele powinni stosować obowiązujące 12 zasad kształcenia - stanowiące normy postępowania dydaktycznego i ukierunkowujące aktywność dzieci tak, by osiągnęte były zamierzone przez nauczyciela cele kształcenia i jednocześnie respektowana podmiotowość każdego dziecka.

Są to zasady:

- 1) Zasada świadomej aktywności dzieci
- nauczyciel był świadomy celów kształcenia, ukazywał je dzieciom i odpowiednio motywował dzieci do osiągnięcia zamierzonych wyników.
- 2) Zasada pogłębłości
- działanie na konkretach, wielozmysłowy kontakt dziecka z poznawaną rzeczywistością, nauczanie polisensoryczne.
- 3) Zasada przystępności
- stopniowanie trudności, konieczność dostosowania materiału nauczania, metod kształcenia i środków dydaktycznych do poziomu rozwoju i możliwości psychofizycznych dziecka, przechodzenie od ogółu do szczegółu.
- 4) Zasada systematyczności
- uporządkowanie procesu nauczania – uczenia się według logicznej struktury, w oparciu o wyjściowy stan wiedzy i umiejętności dziecka i systematyczne nawiązywanie do tej wiedzy, kształtowanie holistycznego rozumienia otaczającego

świata.

- 5) Zasada łączenia teorii z praktyką
- budowania dziecięcej wiedzy o świecie od działania w praktyce po tworzenie uogólnień i budowanie wiedzy teoretycznej, powiązanie wiedzy teoretycznej z praktyką.
 - 6) Zasada trwałości wiedzy i umiejętności
- utrwalanie wiedzy poprzez np. powtarzanie, działanie.
 - 7) Zasada indywidualizacji i zespołowości
- uwzględnianie indywidualnych możliwości każdego dziecka, konieczność zachowania indywidualnego podejścia do ucznia w warunkach pracy zespołowej, współpraca i współdziałanie wszystkich dzieci w grupie, co będzie sprzyjać uspołecznianiu dzieci, uczeniu się reguł współżycia, wzajemnemu uczeniu się od siebie.
 - 8) Zasada samodzielności
- stopniowe wdrażanie dzieci do samodzielnego działania, myślenia oraz kierowania własną aktywnością, zezwalanie na samodzielne rozwiązywanie problemów, stawianie hipotez i ich weryfikowanie. Sprzyjała ta zasada budowaniu poczucia sprawstwa i pozytywnej samooceny. samodzielnemu zdobywaniu wiedzy oraz rozwijaniu tej umiejętności w pracy umysłowej u uczniów.
 - 9) Zasada pracy na zasobach
- w organizacji procesu dydaktyczno-wychowawczego nauczyciel koncentrował się na tym, co dziecko/ uczeń już wie, umie, potrafi, a nie na jego deficytach, trudnościach.
 - 10) Zasada akceptacji i pomocy
- akceptacja dziecka takim, jakie jest, pomoc dziecku/uczniowi w aktywizacji jego zasobów, w usamodzielnieniu się i w przezwyciężeniu trudności rozwojowych. Zasada ta ukierunkowana była także na kształtowanie właściwej atmosfery i odpowiednich warunków wychowawczych w środowisku dziecka.
 - 11) Zasada efektywności
- określała związek między celami a wynikami nauczania, wiązała się z oceną efektywności podejmowanych przez nauczyciela działań, skutecznością i efektywnością jego pracy w procesie planowania i realizacji procesu edukacyjnego. Służyła doskonaleniu podejmowanych działań.
 - 12) Zasada współpracy z rodziną
- służyła wspólnym i spójnym działaniom szkoły i domu w zakresie wspomagania rozwoju dziecka, z uwzględnieniem indywidualnej sytuacji dziecka i rodziny.
5. We wrześniu wychowawcy klas przeprowadzili diagnozę stylów uczenia się swoich uczniów (wszystkich uczniów uczęszczających do szkoły, którzy w ubiegłych latach nie mieli przeprowadzonej takiej diagnozy) i ich możliwości intelektualnych – tj. zdiagnozowali typy inteligencji, przeprowadzali diagnozę talentów. Aby efektywnie pracować z klasą, osiągać wyznaczone sobie cele, trafnie dobierać metody, właściwie modyfikować wybrany program nauczania, musieli tym samym wcześniej uzyskać informacje na temat najbardziej efektywnych sposobów przyswajania wiedzy przez swoich uczniów.
- Przeprowadzili diagnozę więc po to, aby:

- poznać preferowane style uczenia się swoich uczniów,
- uczniowie poznali swoje style uczenia się,
- zidentyfikować i rozwijać poszczególne typy inteligencji wśród uczniów w klasie (tzw. Inteligencje wielorakie),
- umieć dobrać strategie nauczania odpowiadające potrzebom uczniów.

Wychowawcy przeprowadzając ww. badania skierowali ankiety do rodziców, a do uczniów kwestionariusze stylów uczenia się.

6. W stosowaniu indywidualizacji nauczania dużym wsparciem głównie dla wychowawców, mniej dla nauczycieli byli rodzice niektórych dzieci, którzy przecież znali swoje dziecko najlepiej i wszelkie zmiany w jego funkcjonowaniu dostrzegali najszybciej. Rzeczywiste współdziałanie - bieżące i systematyczne - rodziców z nauczycielem obejmowało realizację wspólnie ustalonego postępowania z dzieckiem.

Wychowawcy dostrzegali w rodzinie swojego ucznia źródło siły i podejmowali, w razie potrzeby, np. działania doradcze, których celem było wzmacnianie oddziaływań tej rodziny, a tym samym wspieranie ucznia i w konsekwencji zapobieganie poważnym problemom społecznym i emocjonalnym.

Wspieranie rodziców/opiekunów prawnych ucznia powinno być prowadzone w formie porad, konsultacji, warsztatów i szkoleń przez nauczycieli i specjalistów zatrudnionych w szkole.

7. Wszyscy nauczyciele edukacji przedmiotowych we wrześniu 2017 r. opracowali PZO w których zawarli kryteria oceniania uczniów posiadających SPE.

10. Szkoła powinna – w zakresie indywidualizacji realizować następujące cele edukacyjne:

- wyrównywanie szans edukacyjnych uczniów,
- rozwijanie zainteresowań, predyspozycji, zdolności uczniów,
- zwiększenie indywidualnych możliwości uczniów,
- rozwijanie zdiagnozowanego, zastanego zasobu wiedzy, umiejętności oraz możliwości intelektualnych, psychofizycznych,
- budowanie pozytywnego stosunku do nauki,
- zachęcanie uczniów do podejmowania wysiłku w procesie nauczania – uczenia się,
- podnoszenie efektów kształcenia na miarę możliwości ucznia,
- zapewnienie każdemu uczniowi sukcesu na miarę jego możliwości i przygotowanie do funkcjonowania na wyższych etapach edukacji i w życiu.

11. Wskazania znajdujące się w IPET są istotą pracy z ww. uczniami. Zakres dostosowań dotyczy:

- warunków procesu edukacyjnego (metod, form, środków dydaktycznych),
- warunków sprawdzania poziomu wiedzy i umiejętności (sposobów sprawdzania osiągnięć uczniów, kryteriów oceniania),
- zewnętrzną organizację nauczania (odpowiednie usadzenie ucznia, odpowiednie oświetlenie, specjalista wspomagający na zajęciach...).

12. Indywidualizacja pracy w szkole odbywa się również poprzez dostosowanie warunków przeprowadzania egzaminu zewnętrznego (w klasach gimnazjalnych i szkołach ponadpodstawowych) do potrzeb i możliwości uczniów.

1. Indywidualizacja nauczania powinna dotyczyć następujących obszarów:

- organizacji przestrzeni – np.: miejsca, w którym uczeń działał, osoby z którą siedział, eliminacji otaczających go źródeł bodźców itp.;
- organizacji pracy ucznia – np.: zmiany form aktywności, przerw na relaksację, uczenia się z wykorzystaniem różnych form organizacyjnych – w parach lub grupach, z udziałem klasowego eksperta;
- tempa uczenia się i poziomu umiejętności – np.: stosowania zadań o różnym stopniu trudności,
- ustalania terminów i zakresu materiału umożliwiającego uczniowi realizację zadania, projektu lub zaliczenie sprawdzianu – w tym ograniczania materiału, dzielenia go na części lub zachęcania ucznia do realizacji dodatkowych przedsięwzięć wynikających z jego zainteresowań itp.;
- wyboru metod i środków dydaktycznych najskuteczniejszych dla danego uczącego się – związanych z wyszukiwaniem informacji, ich selekcją, zapamiętywaniem, przetwarzaniem, rozwijaniem konkretnych umiejętności, rozwiązywaniem problemów, nawiązywaniem relacji itd.;
- stylu pracy uczącego się;
- oceniania ucznia – w którym dominowała informacja zwrotna: co robi prawidłowo, nad czym powinien popracować i w jaki sposób;
- uwzględnienia zaleceń wynikających ze stanu zdrowia ucznia;
- ujednoczenia oddziaływań i uwzględnienia dostosowań opracowanych dla ucznia przez wszystkich uczących go nauczycieli (zintegrowane działania nauczycieli i specjalistów);
- rozwijania rozpoznanych zainteresowań, uzdolnień ucznia, ale także preferowanych przez niego umiejętności i postaw: planistycznych, organizacyjnych, realizacyjnych, twórczych, związanych ze sferą społeczną – np. zaangażowania w pełnienie różnych ról lub funkcji, podejmowania działań na rzecz innych;
- budowania sukcesu ucznia w oparciu o jego predyspozycje, wskazywanie mu, w czym jest dobry;
- uczenia się na błędach – świadomość błędów, które popełniał uczeń, było drogowskazem, co należy usprawnić, udoskonalić, nad czym popracować, a nie porażką.

2. Praca domowa to druga, po zajęciach lekcyjnych, ważna forma pracy dydaktyczno-wychowawczej szkoły. Powinna ona rozbudzać i kształtować zainteresowania uczniów. Nie wszyscy nauczyciele jednak wywiązywali się z obowiązku różnicowania prac domowych pod względem stopnia trudności, sposobu i formy wykonania. Nauczyciele ci, również rzadko sprawdzali, poprawiali i oceniali zadane przez siebie prace domowe.

3. Dzięki rozpoznaniu przez wielu nauczycieli i specjalistów czynników rozwojowych, edukacyjnych, jak i środowiskowych szkoła może określić mocne strony ucznia oraz te, które wymagały wsparcia. Może poznać jego zainteresowania i uzdolnienia, jak również bariery oraz ograniczenia, które utrudniają mu funkcjonowanie w szkole.

4. Wyniki przeprowadzonych działań diagnostycznych przyczyniają się do wdrożenia indywidualnych dostosowań, włączonych w bieżącą pracę z uczącym się, co z kolei przekłada się na: korektę dysfunkcji, częściowe pokonanie lub zmniejszenie występujących trudności, rozwój i udoskonalenie umiejętności szkolnych, zmiany w zachowaniu uczniów, osiągnięcia w różnych obszarach.

1. Za konieczne uznaje się wzbogacenie wiedzy i umiejętności nauczycieli w zakresie dostrzegania i uwzględniania różnic między uczniami – zaplanować szkolenie nauczycieli dotyczące technik i metod diagnostycznych.
2. Wszyscy nauczyciele są zobowiązani do prowadzenia kart obserwacji.
3. Zalecam nauczycielom włączanie rodziców w proces dydaktyczny własnych dzieci z wykorzystaniem form bardziej nowatorskich integrujących społecznie wszystkich rodziców.

Dostosowanie wymagań edukacyjnych do potrzeb i możliwości uczniów

Obowiązkiem nauczycieli jest dostosowanie wymagań edukacyjnych do możliwości i potrzeb uczniów posiadających opinie lub orzeczenie. Podstawowym celem dostosowania wymagań było wyrównanie szans edukacyjnych uczniów oraz zapobieganie wtórnym zaburzeniom sfery emocjonalno – motywacyjnej.

Obowiązek ten występuje również w przypadkach uczniów nieposiadających z poradni wskazanych wyżej dokumentów, ale objętych pomocą pp.

Ustalając wymagania edukacyjne nauczyciele kierują się zaleceniami zawartymi w orzeczeniu lub opinii poradni oraz potrzebami edukacyjnymi ucznia rozpoznanymi przez nauczycieli uczących go.

Nauczyciele w ramach dostosowania wymagań mają obowiązek dokonać gruntownej analizy podstawy programowej i ją adaptować do indywidualnych potrzeb i możliwości uczniów w danej klasie poprzez dostosowanie programu nauczania. Ważnym elementem jest wybór odpowiedniego programu nauczania lub jego dostosowanie, a także zapewnienie określonych warunków do opanowania podstawowych wiadomości i umiejętności szkolnych, przewidzianych dla danego etapu edukacyjnego.

Dostosowując programy nauczania nauczyciele powinni brać pod uwagę specyfikę danego ucznia i co generalnie utrudnia danemu uczniowi uczenie się np: brak możliwości skupienia uwagi na przedmiocie (zjawisku, myśli), który nie jest bezpośrednio połączony z ich wyraźnym zaangażowaniem uczuciowym, brak dokładności w odbieraniu informacji, która nie jest dla danej jednostki interesująca lub jest zbyt szybko albo słabo i w nieodpowiedni sposób eksponowana, szybkie męczenie się przy wszelkich pracach wymagających zwłaszcza wysiłku umysłowego, fizycznego, trudność zapamiętywania otrzymanych informacji, zwłaszcza wówczas, gdy nie zostały one odpowiednio przekazane lub utrwalone, trudność dokonywania operacji myślowych opartych na drugim układzie sygnałowym, tzn. porównywania, różnicowania, uogólniania i abstrahowania.

Wymagania edukacyjne w zdecydowanej większości nauczyciele ustalają na takim poziomie, by uczeń mógł im sprostać i by skłaniały ucznia do odpowiedniego wysiłku edukacyjnego oraz zapewniały mu otrzymywanie ocen motywujących go wytężonej pracy, wykorzystując w tym celu pełną skalę ocen.

Wymagania te zapewniają realizację celów edukacyjnych wynikających z podstawy programowej w takim stopniu, w jakim było to możliwe z uwagi na występujące u ucznia trudności w uczeniu się.

Dostosowania polegają na modyfikacji procesu edukacyjnego, umożliwiającej uczniom sprostanie wymaganiom szkolnym.

Dostosowania wymagań dotyczą głównie form i metod pracy z uczniem, zdecydowanie rzadziej treści nauczania. Jedynie nauczyciele wychowania fizycznego w swoich planach dydaktycznych dostosowali poziom trudności ćwiczeń do możliwości fizycznych uczniów.

Obszary dostosowania obejmują:

- a) warunki procesu edukacyjnego tj. zasady, metody, formy, środki dydaktyczne,
- b) zewnętrzną organizację nauczania, np. lokowanie ucznia w sali lekcyjnej, rodzaj pomocy dydaktycznych, inne,
- c) warunki sprawdzania poziomu wiedzy i umiejętności (metody i formy sprawdzania i kryteria oceniania) i umiejętności powinien dać szansę uczniowi na sprostanie wymaganiom kolejnego etapu edukacyjnego.

Zalecenia:

1. Na pierwszym spotkaniu zespołów przedmiotowych wypracować dostosowania określonych programów do potrzeb wszystkich uczniów w danej klasie.
2. Dostosowanie wymagań do indywidualnych potrzeb i możliwości ucznia wymaga od nauczyciela szerokiej wiedzy merytorycznej i metodycznej, jak również wielu zawodowych umiejętności, gdyż o powodzeniu procesu kształcenia decydują pewne osobliwe sprawności posługiwania się wiedzą z zakresu psychologii i pedagogiki przy wykonywaniu przez nauczyciela określonych zadań zarówno dydaktycznych jak i wychowawczych. Istotna w tym aspekcie staje się autorefleksja nauczyciela – którą się niewątpliwie zaleca każdemu nauczycielowi - nad umiejętnościami zawodowymi mającymi wpływ na szersze zastosowanie indywidualizacji nauczania wobec uczniów, którzy tego wymagają.

4.1.3. Indywidualizacja nauczania w bieżącej pracy z uczniem

W przypadku obserwacji kontrolnych uwaga dyrektora powinna być kierowana na indywidualizację pracy na lekcji, a w tym na:

1. Konstruowanie jednostki dydaktycznej – ogniwa lekcji.
2. Dostosowanie wymagań edukacyjnych do potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia objętego pomocą psychologiczno-pedagogiczną.
3. Stosowanie w praktyce 12 zasad kształcenia.
4. Przedstawianie uczniom celów lekcji w „języku ucznia”.

5. Stosowanie zasady indywidualizacji w pracach domowych uczniów.
6. Pozyskiwanie informacji zwrotnej o poziomie opanowania wiedzy lub stopniu nabywania umiejętności.
7. Uzasadnianie oceny szkolnej.